

Секція: Фінанси, гроші та кредит

КВАСНИЦЬКА РАЇСА СТЕПАНІВНА

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів,

банківської справи та страхування,

Хмельницький національний університет

М. Хмельницький, Україна

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНСТИТУТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Інститути фінансового ринку, які фактично здійснюють, чи потенційно хочуть здійснювати в рамках функціонування самого фінансового ринку певні інвестиції, прагнуть найбільш ефективно формувати та, в подальшому, використовувати свій інвестиційний потенціал. Саме ефективність, як багатогранна за виявами економічна категорія, що і в якості узагальнюючого елемента, і в якості інструмента для подальшого, ґрунтовнішого пізнання певного економічного процесу, уможливорює розкриття кількісних та якісних результуючих парламентів формування та використання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку.

Питання визначення ефективності здійснення тих чи інших процесів (дій) посідають чільне місце серед науково-практичних досліджень як науковців, так і практиків. Однак, без чіткого розуміння сутності самого поняття «ефективність», не може бути успішного розв'язання проблеми самого оцінювання процесу чи дії відносно ефективності його реального чи потенційного здійснення. Тому, перш ніж перейти до безпосереднього розкриття методологічних підходів щодо оцінювання ефективності формування та використання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку, окреслимо основні іманентні риси даної категорії.

У теоретико-методологічному аспекті ефективність є загальнонауковим поняттям, яке широко використовується у суспільних та природничих науках. Так, Р. Самуельсон та В. Нордгауз зазначали, що «... ефективність є одним із головних, а можливо, найголовнішим предметом зацікавлення в економії і означає відсутність марнотратства...» [1]. З цього приводу, першочергово відмітимо, що, не зважаючи на категоріальну фундаментальність ефективності, суть даної категорії, з огляду на її широкоаспектну філігранність та багатогранність форм прояву, в економічній літературі є досі недостатньо дослідженою та дискусійною.

В економічній літературі з питань ефективності набула поширення думка, що дана економічна категорія є відобразником співвідношення результату (ефекту) з витратами (ресурсами). Саме такої точки зору притримується більшість вітчизняних науковців (С.В. Мочерний, Л.Л. Приходченко, В.А. Коноплицький, Г.І. Філіна, В.Г. Андрійчук та інші). Нам імпонує дане твердження, однак, вважаємо за доцільне підкреслити, що розуміння ефективності, крім кількісних характеристик, таких як результати та витрати, повинно враховувати досягнення поставлених цілей, що розглядатиметься як якісна характеристика ефективності.

Відмітимо, що саме таке узагальнення робить А.В. Буряк, зазначаючи, що ефективність є багатоаспектним поняттям, яке проявляється через різні сторони діяльності, зокрема, через різну форму результату та зазначених витрат і являє собою соціально-економічну категорію, яка визначає вплив способів організації діяльності учасників на рівень досягнутих ними результатів, тобто відповідність отриманих результатів поставленим цілям [2, с.43-44]. У своїй монографії «Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади» Л.Л. Приходченко підкреслює, що ефективність - багаторівнева характеристика, яка означає співвідношення між продуктом та ресурсами на його створення з огляду на результат (зв'язок із ресурсами,

продуктом і цілями, але обов'язково і з ефектом, причому останній досягається за межами діяльності, процесу створення товару чи послуги, саме в процесі його споживання) [3, с.23]. Як показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей, ефективність також розглядає і Ю.П. Сурмін [4, с.354]. В.І. Костевко уточнює, що ефективність розкриває міру повноти та якості досягнення поставлених цілей за допомогою системи показників [5, с.67].

Також, зазначимо, що в економічній літературі зустрічається певне ототожнення понять «ефективність» та «ефект», що, на наш погляд, є цілковито помилковим. Так, під поняттям «ефект» узагальнено розуміють результат здійснення певного заходу, який найчастіше виражається грошовою сумою у вигляді чистого доходу або прибутку, що визначається як різниця між доходами та витратами. При цьому, якщо ефект позитивний, то говорять про економію, а якщо від'ємний – про збиток. Ми притримуємося думки, що ефект – це абсолютна характеристика, яка виражає результат будь-якої діяльності. Що ж стосується ефективності, то, це відносна характеристика будь-якої діяльності стосовно цілей, що переслідуються цією діяльністю. Саме ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків діяльності, показуючи не сам результат, а те якою ціною він був досягнутий. Тому, справедливо можна наголосити, що ефективність – це не просто властивість операції (процесу функціонування системи), що відбивається в її здатності давати певний ефект, а дієвість такої здатності, тобто результативність, співвіднесена з ресурсними витратами [6, с. 218].

Таким чином, якщо ефект характеризує кінцевий результат дії або процесу, то ефективність відображає степінь досягнення поставленої мети, і, якщо ефект є завжди величиною абсолютною, то ефективність – відносною, так як при її визначенні співвідноситься або результат і мета, або результат і витрати на його досягнення.

Узагальнивши погляди науковців, отримуємо висновок про те, що головними компонентами ефективності виступають результат (ефект), ресурси (витрати) та/або цілі. Звичайно, при оцінюванні ефективності використовуються різноманітні сукупності зазначених компонент. Тому ефективність необхідно розглядати саме як комплексне та багатоаспектне поняття, що може виражатись за допомогою різноманітних показників, яке і відображають доцільність (або даремність) здійснення певного виду діяльності (операцій, проектів). Звертаючи увагу на об'єкт нашого дослідження – інвестиційний потенціал інститутів фінансового ринку – зазначимо, що оцінка ефективності його формування та використання повинна базуватись саме на розрахунках показників, які характеризують не тільки саму інвестиційну діяльність, а можливості забезпечення досягнення цілей її здійснення. **Сама оцінка є підсумком визначення й аналізу якісних та кількісних характеристик об'єкта, результатів його функціонування, динаміки, а також процесу управління ним.** Оцінювання ефективності формування та використання інвестиційного потенціалу можна характеризувати як живий динамічний процес, що змінюється, уточнюється, модернізується та вдосконалюється, але, при цьому, його роль в якості важеля підвищення ефективності здійснення інвестиційної діяльності окремими інститутами фінансового ринку не тільки зберігається, а й постійно зростає.

Формування та використання інвестиційного потенціалу характеризується сукупністю наявних фінансових ресурсів та можливостей, які вже використовуються або можуть бути використані для досягнення бажаного результату, тобто трансформації фінансових ресурсів у інвестиційні ресурси та подальшого їх інвестування. За цих умов, необхідним є оцінювання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку, яке базується на системі обґрунтованих показників, критеріїв та індикаторів, параметрів розвитку потенціалу, а також

враховуватиме оцінку ефективності процесів його формування та використання.

На наше переконання, за структурою змістово-формуючих елементів інвестиційний потенціал включає інвестиційні ресурси, засоби та здатності. Тому оцінка ефективності формування та використання інвестиційного потенціалу визначає можливості різних за своїм функціональним статусом на фінансовому ринку інститутів-інвесторів щодо мобілізації засобів формування та використання інвестиційних ресурсів, здатностей та засобів їх інвестування для власного перспективного розвитку, а також створення додаткових умов для здійснення зовнішніх вкладень.

Література:

1. Микроэкономика [Электронный ресурс] : пер. с англ. / П.Э. Самуэльсон, В.Д. Нордхаус и др. – 18-е изд. – М.: Вильямс, 2008 (СПб.). 744 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/273974/>

2. Буряк А.В. Особливості визначення ефективності діяльності банку / А.В. Буряк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – 2010. – Вип.1(8). – Ч. II. – С. 41-46

3. Забезпечення ефективності державного управління: теоретико-методологічні засади: монографія / Л.Л. Приходченко ; Нац. академія держ. управл. при Президентові України. – Одеса: Оптимум, 2009. – 299 с.

4. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: учеб. пособие / Ю.П. Сурмин. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.

5. Костевко В.І. Методологічні питання оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства / В.І. Костевко // Проблеми економіки та управління: [зб. наук. праць] / відп. ред. Й.М. Петрович. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2011. – С. 66-73.

6. Лямець В.І. Системний аналіз. Вступний курс. / В.І. Лямець, А.Д. Тевяшев – 2-е вид., перероб. та допов. – Харків: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.